

Στη σημειολογία μας υπάρχουν δυο λέξεις που τις συγχέουμε: τα πρότυπα και τα είδωλα. Δεν είναι το ίδιο. Τα πρότυπα είναι πρόσωπα που δείχνουν πράξεις, που μεταφέρουν αξίες, που ελέγχονται στη δραστηριότητα τους. Τα είδωλα είναι «μαγικά», σχεδόν μεταφυσικά προσωπεία, ανεξέλεγκτα και αυταρχικά. Τα πρότυπα συνδέονται με τις συνειδήσεις μας και μας διδάσκουν. Τα είδωλα χτυπούν απευθείας στο υποσυνείδητο και μας υποτάσσουν. Το ίδιο πρόσωπο μπορεί να είναι πρότυπο και είδωλο μαζί. Ο Μέσι, για αυτόν που παίζει ποδόσφαιρο μπορεί να είναι πρότυπο, και για αυτόν που είναι απλά οπαδός, είδωλο. Τεράστια η διαφορά. Ο ένας δίνει αγώνα να απελευθερώσει δυνάμεις να του μοιάσει και ο άλλος απλά παραδίνεται στην «αυταρχική» γοητεία του. Ποια είναι η διαφορά του προτύπου-συμβόλου και του χειραγωγούμενου ειδώλου; Ότι η μνήμη του θα πιάσει τόπο, αν έχει κάτι να διδάξει για σήμερα. Αν έχει να δώσει κάποια τροφή για πολιτική σκέψη στον σύγχρονο άνθρωπο που βασανίζεται σε μια κοινωνία δημαγωγίας και λαϊκισμού.

Η ανάπτυξη προτύπων αποτελεί ιδιαίτερη ανάγκη της ανθρώπινης δραστηριότητας και αναγκαστικά αντανακλά την κοινωνική συνείδηση μιας εποχής. Τα πρότυπα οφείλουν την πνοή και τις μεταλλαγές τους στη δυναμική της κοινωνικής ζωής, στη διαφοροποίηση των τεχνικών μέσων, στη διαμόρφωση της κάθε νέας κουλτούρας. Δεν είναι, λοιπόν, τυχαία η σχετική απουσία προτύπων και η συμπλήρωση του κενού τους από τις λεγόμενες «ευτελείς αξίες», σήμερα, που διανύουμε μια μεταβατική περίοδο από ένα σύνολο γκρεμισμένων αξιών σε ένα άλλο.

Ζούμε σε μια εποχή, όπου θεοποιήθηκαν οι υλικές αξίες. Ό,τι δεν συμβάλλει στον υλικό ευδαιμονισμό παραμερίζεται. Είναι πράγματι γεγονός πως σήμερα προβάλλονται με κάθε μέσο άνθρωποι οι οποίοι διαθέτουν δύναμη που τους επιτρέπει να επιβάλλονται στους άλλους, και πλούτο, που τους δίνει την ευχέρεια να ικανοποιούν εύκολα κάθε επιθυμία τους. Όποιοι είναι σε θέση να απολαμβάνει άφθονα τα υλικά αγαθά-και μάλιστα χωρίς κόπους-γίνεται το ιδανικό κάθε νέου. Ηρωοποιούνται ποδοσφαιριστές, αποκτούν μυθικές διαστάσεις ορισμένοι τραγουδιστές, λατρεύονται ακόμη και αδίστακτοι κακοποιοί. Το κοινωνικό γόητρο είναι συνάρτηση της δύναμης, του πλούτου, της ηθικής αναλγησίας. Αντίθετα, επιστήμονες κορυφαίοι, μεγάλοι δημιουργοί στο χώρο της υψηλής τέχνης, ευεργέτες της ανθρωπότητας, αγωνιστές και υπερασπιστές της ειρήνης και της δικαιοσύνης ή και απλοί άνθρωποι του τίμιου μόχθου αγνοούνται ή, αν δε συμβαίνει αυτό, δε συγκινούν πια κανέναν. Κατέχουν στη συνείδηση των περισσοτέρων την πιο χαμηλή θέση στην αξιολογική τους κλίμακα. Η αξία του ανθρώπου μετρίεται με άλλα κριτήρια.

Μέσα σ' αυτό το γενικό κλίμα της υποτίμησης των γενικών αξιών χρειάζεται ασυνήθιστη ψυχική δύναμη για να εναντιωθεί κανείς στο ρεύμα, στη μόδα της εποχής και να χαράξει διαφορετική πορεία. Η δραματική μείωση των υψηλών παραδειγμάτων ζωής σ' αυτό το λόγο κυρίως οφείλεται. Έτσι, σήμερα, παρατηρείται το θλιβερό φαινόμενο στη θέση του ανιδιοτελούς επιστήμονα, του αφιερωμένου στην επιστήμη, να συναντούμε το ψυχρό επαγγελματία, που αποβλέπει με κάθε μέσο στην κατάκτηση μιας θέσης και στην αύξηση του πλούτου του, στη θέση του τολμηρού έντιμου επιχειρηματία, τον απατεώνα και εκμεταλλευτή που βιάζεται να γίνει Κροίσος, στη θέση του χαρισματικού πολιτικού που ανάλωσε τη ζωή του στην υπηρεσία των συμφερόντων της χώρας του, τον αναξιόπιστο καρπωτή της εξουσίας. Και καθώς τα πρόσωπα ταυτίζονται με κάποιες ιδέες, μαζί με την κατάπτωσή τους παρασύρουν σε χρεοκοπία και όλες τις αξίες. Έτσι, φτάσαμε στην απομυθοποίηση προσώπων – συμβόλων, στην ανάδειξη ειδώλων. [...]

[...] Τα είδωλα, όμως, δεν έχουν τη δύναμη να εμπνεύσουν, να γεμίσουν μια νεανική ψυχή, να εμπυχώσουν. Είναι μοντέλα βολέματος, και όχι ιδανικά. Έτσι, αν εξαιρέσει κανείς μερικούς ποδοσφαιριστές και τραγουδιστές (εφήμερα είδωλα), οι νέοι μας σήμερα ζούνε χωρίς πρότυπα. Δεν πιστεύουν, δεν θαυμάζουν, δεν αξιολογούν. Σε έναν τέτοιο κόσμο, χωρίς σημεία αναφοράς, χωρίς σαφείς προσανατολισμούς, έχουν πια μόνον οδηγό τις επιθυμίες, τους φόβους, τα ένστικτα τους. Αντιδρούν παρορμητικά και άτσαλα. Καθημερινά οι σειρήνες της εύκολης ζωής σαγηνεύουν τους νέους που άγονται και φέρονται από τους δημαγωγούς που καθησυχάζουν και κολακεύουν τη μετριότητα. Οι νέοι μας είναι τα μεγάλα θύματα μιας ανεύθυνης πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας, που χρόνια τώρα καλλιεργεί την ιδεολογία της μη προσπάθειας. Η στάση τους τελικά απέναντι στο τι έχει αξία και τι όχι διαμορφώνεται από την καθημερινή πλύση εγκεφάλου που υφίστανται. Τα κριτήριά τους διαμορφώνονται συστηματικά από όσα ακούν και βλέπουν γύρω τους.

Όμως, η νεολαία αξίζει υψηλότερους στόχους και όνειρα που συνοψίζονται στις λέξεις αλήθεια, εντιμότητα, δημιουργικότητα, κοινωνική προσφορά. Το κάθε πρότυπο κερδίζει το σεβασμό, όταν αντικατοπτρίζει έργο κι όχι κενά νοήματος «ιδανικά».

Τι πρότυπα μπορούν να ακολουθήσουν τα παιδιά μας; Γιατί, είτε το θέλουμε είτε όχι, τα πρότυπα είναι απαραίτητα. Όταν ξεκινάμε μια πορεία, κάπου θέλουμε να φτάσουμε. Η εξέλιξη χρειάζεται ένα μοντέλο, ένα υπόδειγμα, ένα (αριστοτελικό) τέλος[1]. Εκτός, βέβαια, αν δεν πρόκειται για κίνηση παρά για σημειωτόν επί τόπου.

Τα νέα πρότυπα πιστεύω κι ελπίζω ότι θα δημιουργηθούν μέσα στο γενικότερο περίγραμμα ιδεών που ανέκαθεν αποτελούσαν πρόπλασμα μιας ουμανιστικής ιδεολογίας και πολιτικής: Η κοινωνική αλληλεγγύη, η πολιτική ως συμπύκνωση κοινωνικών πρακτικών κι όχι ως τέχνη της διαχείρισης, η ιδεολογία της συλλογικότητας αντί των οραμάτων του ατομικισμού, η πίστη σ' έναν καλύτερο κόσμο, όπου θα πρυτανεύουν οι ανάγκες και οι αξίες χρήσης και όχι οι νόμοι της αγοράς και του ανελέητου ανταγωνισμού.

[ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΠΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ:

ΘΕΜΑΤΑ

A.1 Σε κάθε μία από τις διατυπώσεις που ακολουθούν να δώσετε τον χαρακτηρισμό “Σωστό” ή “Λάθος”, ανάλογα με το αν αποδίδουν το νόημα του κειμένου σωστά ή όχι. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένη αναφορά στο κείμενο.

1. Τα είδωλα είναι πρόσωπα που δείχνουν πράξεις, που μεταφέρουν αξίες, που ελέγχονται στη δραστηριότητα τους.
  2. Τα πρότυπα συνδέονται με τις συνειδήσεις μας και μας διδάσκουν.
  3. Τα είδωλα απευθύνονται στη συνείδηση και υποτάσσουν.
  4. Ένα από τα κοινωνικά αντιπρότυπα της εποχής μας είναι αυτό του ανιδιοτελούς επιστήμονα, του αφιερωμένου στην επιστήμη.
  5. Η υποτίμηση των γενικών αξιών οδηγεί στην απομυθοποίηση προσώπων – συμβόλων μιας κι έτσι οι νέοι διαμορφώνουν τα κριτήριά τους από την πλύση εγκεφάλου.
- (Μονάδες 15)

2. Ποια είναι η σχέση του υλισμού με την έλλειψη προτύπων στη σύγχρονη εποχή σύμφωνα με το κείμενο; Η απάντησή σας να μην υπερβαίνει τις 60 λέξεις.

(B.1 «Στη σημειολογία μας υπάρχουν δυο λέξεις ... παραδίνεται στην «αυταρχική» γοητεία του»: Να επισημάνετε τεκμηριωμένα έναν τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου αυτής.

2. «Γιατί, είτε το θέλουμε είτε όχι, τα πρότυπα είναι απαραίτητα. Όταν ξεκινάμε μια πορεία, κάπου θέλουμε να φτάσουμε. Η εξέλιξη χρειάζεται ένα μοντέλο, ένα υπόδειγμα, ένα (αριστοτελικό) τέλος. Εκτός βέβαια αν δεν πρόκειται για κίνηση παρά για σημειωτόν επί τόπου»: Στο παραπάνω απόσπασμα να βρείτε πέντε διαρθρωτικές λέξεις διαφορετικής κατηγορίας και να επισημάνετε τη συνοχή που δημιουργείται σε κάθε περίπτωση.

3. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αντανακλά

κουλτούρας

παραμερίζεται

αποβλέπει

εμψυχώσουν

εφήμερα

δημαγωγούς

εξέλιξη

ουμανιστικής

ανελέητου

(Μονάδες 10)

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Σε εκδήλωση του σχολείου με θέμα «Η συνάντηση των εφήβων με τα πρότυπα και τα είδωλα στο σύγχρονο κόσμο» αναλαμβάνετε ως εκπρόσωπος του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σας να εκφωνήσετε μια ομιλία στην οποία να αναφέρετε για ποιους λόγους η σύγχρονη εποχή αναδεικνύει είδωλα και προβάλλει κίβδηλα πρότυπα και να προτείνετε τρόπους, με τους οποίους οι νέοι θα στραφούν προς τα υγιή πρότυπα. [250-300λ]